

Riktlinjer för handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Diarienummer KS 26/509

Ånge kommun

Mål Mål beskriver vad kommunen ska uppnå. Den är många gånger abstrakt och beskriver sällan sättet som det uppnås på. De kan innehålla långsiktiga perspektiv och beskriver verksamhetsområden som ska utvecklas och i vilken riktning.
Exempel på mål: Mål och prioriteringar.

Plan Kommunens mål omsätts till handling oftast genom en plan. De beskriver närmare hur verksamheten ska arbeta för att uppnå satta mål.
Exempel på plan: Verksamhetsplan.

Riktlinje Riktlinjer ska ge konkret stöd för hur arbetsuppgifterna ska utföras. De beskriver ramarna och riktningen för området. Riktlinjer ska vara så detaljerade att våra medarbetare ska känna sig trygg i sitt agerande, men utan att detaljstyra ageranden.
Exempel på riktlinje: Riktlinjer för styrdokument.

Policy En policy ska ge en princip att hålla sig till; ett sätt att se på en viss företeelse. En policy säger hur vi ska förhålla oss i t ex kommunikationsfrågor, hur vi ser på hemarbete eller hur kosten ska vara för de vi serverar.
Exempel på policy: Kommunikationspolicy

Regel Regler ska ge absoluta gränser för vårt agerande. Typiska ord och uttryck i sådana dokument är ”ska”, ”måste” och ”får inte”.
Exempel på regel: Regler för Ånge kommuns borgensåtagande.

Omfattar	Kommunstyrelsen
Dokumentansvarig	Anna Halvarsson, enhetschef
Fastställd av	Kommunstyrelsen
Fastställd när	(Datum och §§)
Giltig från och med	2026-11-01
Giltig till	2030-10-31

Ånge kommun

Innehåll

1 Inledning 1

2 Handläggning och dokumentation 3

3 Särskilda målgrupper 7

4 Insatser enligt 9 § LSS 9

5 Genomförande och uppföljning av insats 16

6 Övrigt 18

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Insatser för personer med funktionsnedsättning kan ges med stöd av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS, 1993:387) och socialtjänstlagen (SoL, 2025:400). SoL är den övergripande lagstiftningen som reglerar de insatser som ges till enskilda. LSS kompletterar SoL och ger personer med funktionsnedsättning det extra stöd de kan behöva för att leva ett självständigt liv. En begäran från en person som ingår i lagens personkrets bör i första hand prövas enligt LSS om det är en insats som regleras i lagen. Kommun är skyldig att informera om LSS, dess intention, rätten till insats och insatsernas utformning och krav på kvalitet och god vård. Insatserna som ges ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till den enskildes individuella behov samt utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Socialtjänsten ska enligt den nya socialtjänstlagen arbeta mer främjande och förebyggande, jämställd och jämlikt samt att insatserna som ges ska vara kunskapsbaserade och bygga på evidens. Det medför att socialtjänsten och kommunen som helhet behöver se över sitt arbete med målgruppen på en övergripande nivå och inte enbart omfatta traditionellt socialtjänstarbete, exempelvis individ- och familjeomsorg, äldreomsorg och stöd och omsorg.

Riktlinjen ger en riktning över handläggning, genomförande och uppföljning av de insatser som ges till målgruppen. Riktlinjen kompletteras med flera rutiner för verksamheten som i sak anger vad som ska göras, vem som är ansvarig och uppföljning. Riktlinjerna följs upp och revideras vartannat år samt vid förändringar av lagrum som påverkar innehållet på ett betydande sätt. Riktlinjen ersätter tidigare beslutade riktlinjer av dåvarande socialnämnden gällande riktlinje för kontaktperson samt riktlinje för ledsagning.

1.2 Nationella, regionala kunskapsstöd och rekommendationer

Ånge kommun ska följa de kunskapsstöd som tas fram nationellt inom området funktionshinder. Socialstyrelsen ansvarar som myndighet för att ta fram och förvalta det kunskapsstöd som finns inom området. Utöver lagstiftningen ska arbetet baseras på Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, Socialstyrelsens handböcker och övriga publikationer som är av vikt för att bedriva ett gott arbete och främja individers möjligheter att leva ett självständigt liv. Funktionshinderområdet utvecklas kontinuerligt och det är viktigt att bevaka nationella publikationer och implementera relevant kunskap i verksamheten. Inom Västernorrland sker samverkan inom Hälsam där det tas fram styrande dokument och samverkan för länets kommuner samt region Västernorrland.

1.3 Sekretess

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap 1 § OSL). Sekretess får i vissa fall brytas om det är nödvändigt att en uppgift lämnas för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap 2 § OSL).

1.4 Anmälningsskyldighet

Alla medarbetare inom socialtjänstens verksamheter är enligt 19 kap 1 § SoL skyldiga att utan dröjsmål anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga att genast anmäla om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt 6 § LVM.

1.5 Rapporteringsskyldighet

Medarbetare inom socialtjänsten ska genast rapportera missförhållanden eller risker för missförhållanden i verksamheten till den som bedriver verksamheten. Den som bedriver verksamheten ska utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet utan dröjsmål. Om det visar sig att missförhållandet är allvarligt ska den som bedriver verksamheten snarast anmäla detta till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Lex Sarah reglerar dessa skyldigheter. (27 kap 2–6 §§ SoL, 24 a-f §§ LSS)

1.6 Biträde och ombud

En enskild får anlita ett ombud eller biträde (14–15 §§ FL) som hjälper hen att föra sin talan. Ett biträde är en person som hjälper, genom att exempelvis följa med på möten och vara den enskilde behjälplig. Biträdet saknar rätt att vidta rättsliga åtgärder. Ett ombud kan, genom fullmakt, ha större befogenheter. I de fall ett ombud inte är den enskildes legala företrädare (god man eller förvaltare) bör en formell fullmakt finnas. En skriftlig fullmakt upprättas av den enskilde, ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn samt omfattning av ombudets uppdrag. Om ombudet får sätta någon annan i sitt ställe ska det också framgå. Genom fullmakt får ett ombud rätt att helt eller delvis föra den enskildes talan. Fullmakten ska alltid uppvisas i original. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för uppdragsgivaren (den enskilde). Den som har ett ombud behöver dock fortfarande ha kontakt med handläggaren och medverka personligen om myndigheten begär det. En fullmakt kan alltid återkallas av den enskilde. I särskilda fall kan det vara nödvändigt att motta en muntlig fullmakt. En muntlig fullmakt ska alltid dokumenteras. Har en muntlig fullmakt lämnats vid ett tidigare tillfälle ska dess omfattning och giltighet kontrolleras med uppdragsgivaren (den enskilde). Ny fullmakt kan behöva inhämtas.

Sedan 1 juni 2017 kompletteras regelverket kring ställföreträdarskap med möjligheten att upprätta en framtidsfullmakt. En framtidsfullmakt kan presumtivt upprättas och blir giltig först när den enskilde inte själv är förmögen att sköta sina angelägenheter. Fullmaktshavaren ges behörighet att besluta när fullmakten ska träda i kraft. En framtidsfullmakt omfattas av flera formkrav för att den ska betraktas som giltig. Den måste till exempel vara skriftlig och bevittnad av två personer (4 § lagen om framtidsfullmakter).

1.6.1 God man och förvaltare

Socialtjänsten ska anmäla och lämna nödvändigt underlag till överförmyndare om det uppmärksammas att en enskild kan vara i behov av god man eller förvaltare. Om behovet skulle ändras ska även dessa uppgifter lämnas till överförmyndare. (5 kap 3 § SoF och 15 § p.6 LSS). God man får endast företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke. I det fall godmanskap inte är tillräckligt kan en förvaltare utses av tingsrätten. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sin egen handlingsmöjlighet.

1.6.2 Samverkan

Socialtjänsten ska medverka i samhällsplanering och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen. Kommunstyrelsen ska informera om socialtjänstens arbete i kommunen. Även i förvaltningslagen (6 § FL) regleras myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka.

All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka livskvaliteten. Samverkan både internt och externt ska syfta till att skapa helhetssyn utifrån den enskildes behov samt hur behoven ska kunna tillgodoses för att uppnå bästa värde och nytta. Verksamhet ska bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter (6 § LSS). Den enskilde ska få insatser som är samordnade och ingen ska riskera att hamna mellan huvudmännens olika ansvarsområden och

därför bli utan behövlig hjälp. I 15 § 7 LSS betonas samverkan särskilt med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder.

1.6.3 Delaktighet

Delaktighet är en mänsklig rättighet och centralt i all verksamhet för människor med funktionsnedsättning. Det gäller både utifrån lagens övergripande mål som i det dagliga arbetet. Arbetet för ökad delaktighet gäller såväl övergripande uppgifter om information och samverkan som handläggning, genomförande och uppföljning av individuella stöd- och serviceinsatser. Socialtjänsten ska enligt Socialstyrelsens *Vägar till delaktighet* (2017), stärka förutsättningarna för den enskildes engagemang i livssituationer. Det handlar om att:

- utgå från individens förutsättningar, förmåga och vilja till delaktighet
- arbeta med en helhetssyn på socialtjänstens uppdrag
- utveckla en organisation som stödjer delaktighet
- reflektera kring värden, normer och risker i arbete för delaktighet
- använda kunskap om individens funktionstillstånd och stödbehov
- utforma uppdrag till utförare med och för den enskildes delaktighet
- ta reda på vilka aktiviteter som är viktiga för individen
- ge arbetsfrämjande stöd på flera nivåer som kan göra det möjligt för den enskilde att få och behålla ett förvärvsarbete
- välja och använda metoder och arbetssätt med insikt om det osäkra kunskapsläget inom området

1.6.4 Barnperspektivet

Barnets bästa ska vara vägledande i socialtjänstens arbete och i beslut om insatser som rör barn (3 kap 1 § SoL, 6 a § LSS). Bestämmelserna har sin grund i artikel 3 i FN:s barnkonvention som poängterar att kommunens socialtjänst ska tillförsäkra barnet det skydd och den omvårdnad som det behöver. Dock ska hänsyn tas till de rättigheter och skyldigheter som barnets föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet har. Med barn avses varje människa under 18 år.

Den 1 januari 2020 blev Barnkonventionen lag, Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättighet. De rättigheter som barn enligt barnkonventionen har är en del av de mänskliga rättigheterna som fastställts genom olika internationella överenskommelser. Syftet med konventionen är att stärka barnets rättsliga status genom att tydliggöra att barn är rättighetsbärande. Barn ska ges möjlighet att vara delaktiga i alla frågor som rör dem. En prövning av barnets bästa ska göras i alla beslut som rör barn.

Barnet ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (3 kap 2–3 §§ SoL, 8 § LSS). Behov av insatser från andra delar av socialtjänsten, från andra verksamheter inom kommunen eller från andra huvudmän ska uppmärksammas.

2 Handläggning och dokumentation

Handläggning och dokumentation regleras i socialtjänstlagen, SoL, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, och förvaltningslagen, FL. I socialtjänstens utredning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande. Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser ska dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till

dem. (14 kap 3 och 7 §§ SoL, 21 a § LSS) Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. (14 kap 6 § SoL, 21 b LSS)

Dokumentationen ska innehålla de beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saklighet och objektivitet.

2.1 Ansökan/Begäran

Den enskilde ska hos kommunen ansöka om eller begära LSS-insatser hos kommunens LSS-handläggare. Ansökan om LSS-insats kan göras av den enskilde själv eller företrädare. Ansökan kan vara muntlig eller skriftlig. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan, kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare ansöka om insatsen åt den enskilde.

2.2 Personkretsbedömning

För att ta del av de insatser som anges i 9 § LSS måste den enskilde omfattas av någon av de tre personkretsar som nämns i 1 § LSS. Frågan om en person tillhör personkretsen blir aktuell när personen begär insatser enligt LSS. Personkretsbedömning görs särskilt. Om en person inte omfattas av någon av de tre personkretsarna har personen inte rätt till insatser enligt 9 § LSS. I sådant fall ska avslagsbeslut fattas.

2.2.1 Personkrets 1 (1 § p LSS)

För att omfattas av personkrets 1 krävs att personen har diagnosen utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Utvecklingsstörning innebär en intellektuell, kognitiv eller kommunikativ funktionsnedsättning. En utvecklingsstörning kan vara medfödd eller uppkommit under individens utvecklingsperiod, i regel före 16 års ålder, och är så betydande att personen behöver stöd och hjälp i sin livsföring. Orsaken till bristen eller skadan saknar betydelse. Autism och autismliknande tillstånd avser djupgående störningar i fråga om social förmåga, kommunikation och beteende. Autismliknande tillstånd innebär att det finns störningar inom autismspektrum, men symtomen är färre och uppträder senare under uppväxten. För att fastställa personkretstillhörighet krävs diagnos och intyg om utvecklingsstörning, autism eller om autismliknande tillstånd av legitimerad läkare och/eller legitimerad psykolog samt diagnoskod.

2.2.2 Personkrets 2 (1 § p 2 LSS)

Personkrets 2 omfattar personer som fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter en hjärnskada i vuxen ålder. Med vuxen ålder avses tid efter utvecklingsåren, d.v.s. efter 16 års ålder. Hjärnskadan ska ha orsakats av yttre våld, t.ex. trafikskador eller sjukdomar av kroppslig art. Personkrets 2 omfattar inte personer med olika psykiska sjukdomstillstånd som också kan ge ett begåvningsmässigt funktionshinder, t.ex. demens eller sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Personer med Alzheimers kan i vissa fall omfattas av personkrets 2. För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg om hjärnskadan och dess uppkomst av legitimerad läkare samt utredning som styrker den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen av legitimerad psykolog.

2.2.3 Personkrets 3 (1 § p 3 LSS)

Personkrets 3 omfattar personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. För personer med flera funktionsnedsättningar ska den samlade effekten bedömas. Personer som inte omfattas av personkrets 1 eller 2 kan vid en

sammantagen bedömning omfattas av personkrets 3. Personkrets 3 är inte diagnosstyrd. Orsaken till funktionsnedsättningen är av underordnad betydelse liksom den medicinska diagnosen. Det är omfattningen av stödbehovet som är avgörande. Samtliga nedanstående rekvisit ska vara uppfyllda för att den enskilde ska omfattas av personkrets 3. Det fysiska eller psykiska funktionshindret ska

- vara stort, varaktigt och inte orsakat av normalt åldrande
- förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen
- föranleda ett omfattande behov av stöd eller service

Med stort funktionshinder avses att funktionshindret ska ha en sådan karaktär eller omfattning att det starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, t.ex. boende och fritid. Detsamma gäller om en person dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen för att t.ex. äta, klä sig, sköta hygien, förflytta sig eller meddela sig. Funktionsnedsättningen ska inte vara av övergående eller tillfällig natur. Tidsgränsen för om funktionshindret ska betraktas som varaktigt får bedömas i varje enskilt fall. Generellt anses att varaktighet normalt föreligger om funktionsnedsättningen består under en överskådlig tid, minst två år. Om varaktigheten av funktionsnedsättningen är svår att bedöma får den situation som föreligger vid utredningstillfället utgöra underlag för biståndshandläggarens bedömning. Tidsbegränsat beslut bör övervägas för att kunna göra en förnyad bedömning enligt funktionsnedsättningens varaktighet. Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen avses att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner såsom hygien, toalettbestyr, mathållning, av- och påklädning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning, svårighet att kommunicera med andra eller att sköta sin ekonomi. Vid bedömning om en person med funktionsnedsättning behöver en viss insats i den dagliga livsföringen ska jämförelse göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder.

För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg av legitimerad läkare med specialistkompetens och intyg från eventuell annan specialist som beskriver funktionsnedsättningen, t.ex. ADL-bedömning av arbetsterapeut. Följande ska intygas

- vilken funktionsförmåga den enskilde har
- att funktionsförmågan är varaktig
- att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande
- att funktionsnedsättningen är stor (omfattar flera livsområden samtidigt)
- att funktionsnedsättningen förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

2.2.4 Personkretsbedömning av barn

Bedömning av personkretstillhörighet för barn ska huvudsakligen göras utifrån samma kriterier som för vuxna. Det är funktionsnedsättningens konsekvenser och varaktighet som ska bedömas. Hos små barn med funktionsnedsättning får biståndshandläggaren göra en bedömning av om barnet med stigande ålder kan antas komma att få onormalt stora svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

2.3 Utredning

När en person begär insatser enligt LSS ska en utredning inledas utan dröjsmål. En utredning påbörjas enbart om den enskilde eller legal företrädare begär det (8 § LSS). Varje ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts (9 § FL). Utredningen ska inte vara mer omfattande eller ta längre tid än vad som krävs för att beslut ska kunna fattas (och aldrig längre än sex månader). Utredningen genomförs i samråd med den enskilde. Dennes önskemål och förslag ska prövas. Anhöriga, närstående eller legal företrädare ska, om den enskilde så önskar, beredas möjlighet att ge sina synpunkter. Utredningen ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

2.3.1 Behovsbedömning

Personer som omfattas av LSS har enligt 7§ LSS rätt till de insatser som framgår av 9§ 1–9 LSS om de har behov av insatserna samt om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska kunna leva som andra (5 § LSS), trots sin funktionsnedsättning. Jämlika livsvillkor innebär att jämförelser måste göras med villkor som gäller för jämnåriga som inte har funktionsnedsättning. Bedömningen ska även beakta den enskildes rätt till goda levnadsvillkor (7§ LSS).

2.3.2 Utredning som rör barn

För den sociala barn och ungdomsvården finns arbetssättet Barnets behov i centrum (BBIC). Arbetssätten BBIC och IBIC har utvecklats så att de kompletterar varandra. Barn och deras vårdnadshavare kan behöva stöd på olika sätt, utifrån flera perspektiv och olika lagar. Vilket av BBIC eller IBIC som kan användas i frågor om barn med funktionsnedsättning, beror på inriktningen för utredningen. När ett barn eller barnets företrädare ansöker om stöd i den dagliga livsföringen på grund av en funktionsnedsättning används IBIC oavsett om det är en ansökan utifrån SoL eller LSS. Gäller utredningen ett barn som behöver skydd eller stöd, används BBIC. BBIC ger stöd för att beskriva och dokumentera vilka faktorer som är ett skydd och vilka som är en risk för barnet. BBIC ger däremot inte stöd för utförarens dokumentation eller utredningar om insats enligt LSS. Det här innebär att modellerna ibland behöver användas tillsammans för att barn och föräldrar eller vårdnadshavare ska få rätt stöd från socialtjänsten.

2.3.3 Föräldraansvar

Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. (6 kap 2 § FB) Omvårdnaden av barn med funktionsnedsättning kan vara mer omfattande än vad som är att betrakta som ”normalt” föräldraansvar enligt 6 kap 2 § FB. Det stöd och den omvårdnad en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser.

2.3.4 Makars gemensamma hushållsansvar

Vid vissa insatser som vid insatsen personlig assistans kan det vara aktuellt att beakta makars gemensamma hushållsansvar.

2.3.5 Arbetsmetoder

Socialtjänstens arbetssätt ska baseras på kunskap- och evidensbaserade metoder. Arbetet följer Socialstyrelsens riktlinjer och föreskrifter. Alla nya arbetsmetoder bygger på evidensbaserad praktik och egna insatser utvärderas noggrant. Socialtjänsten använder sig av Individens behov i centrum (IBIC) som metod vid utredning, genomförande och uppföljning. IBIC är ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt, rekommenderat och initierat av Socialstyrelsen med en strukturerad dokumentation av individens mål, och resultat. IBIC är kvalitetssäkrat för att beskriva resurser, behov och mål utifrån alla åldrar. För barn ska IBIC och Barnets behov i centrum (BBIC) samverka i utredning och uppföljning av insatser som rör barn.

2.4 Kommunicering av utredning

Beslutsunderlag ska kommuniceras innan utredningen avslutas och beslut fattas. Ett beslut får inte fattas utan att den enskilde eller dennes legala företrädare har underrättats och fått möjlighet att yttra sig om den information som tillförts utredningen från annan person. Undantag gäller om det är

uppenbart obehövligt, beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse eller om avgörande inte kan skjutas upp (33 § FL) Det är fördelaktigt att tillämpa s k förenklad delgivning. Delgivningsmottagaren anses delgiven när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades.

2.5 Beslut

Alla beslut om insats ska föregås av en utredning. Av beslutet ska framgå vilken insats som beviljas, dag för beslut, lagrum samt målet med insatsen, omfattning/frekvens, för hur lång tid beslutet gäller, vem eller vilka som har fattat beslutet och vid avslagsbeslut även information om rätten att överklaga (31 § FL). Beslut om avslag ska delges skriftligen (33 § FL). Alla beslut ska följas upp. Vid förändrade förhållanden och behov kan beslut komma att omprövas (38 § FL). Beslut fattas enligt Myndighetsnämndens delegationsordning. En ansökan/begäran kan inte avvisas eller avslås med motiveringen att kommunens riktlinjer inte innehåller det sökta biståndet.

2.6 Överklagan

Beslut som fattas med stöd av någon speciallagstiftning, t.ex. LSS, överklagas genom förvaltningsbesvär. Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt till att överklaga ett beslut som gått denne emot. Beslutet ska överklagas skriftligen och handläggaren som fattat beslutet ska vara den enskilde behjälplig om så önskas. Överklagandet ska ha inkommit till socialtjänsten inom tre veckor från den dag då den enskilde fått del av beslutet. I det fall beslutet kommit in i rätt tid och det inte föreligger skäl att ändra beslutet, skickas överklagandet vidare till berörd domstol. Överklagandet förfaller om socialtjänsten själv ändrar beslutet så som den enskilde begärt (40–49 §§ FL).

Har överklagan kommit in för sent ska den avvisas enligt 45 § FL, om inte förseningen beror på att kommunen har lämnat en felaktig underrättelse om hur man överklagar eller om överklagan kommit in under överklagandetiden till den myndighet som ska pröva överklagandet.

3 Särskilda målgrupper

Målgruppen för dessa riktlinjer är barn, unga och vuxna som omfattas av personkrets 1 eller 2 enligt LSS, samt personer upp till 64 års ålder som omfattas av personkrets 3.

3.1 Föräldrar med funktionsnedsättning

Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. (6 kap 2 § FB) Barnperspektivet ska särskilt beaktas när en enskild med funktionsnedsättning, som har vårdnadsansvar för barn, ansöker om insatser. Om en förälder, utöver behovet av insatser med anledning av funktionsnedsättning, behöver stöd i sin föräldraroll ska även hur behovet lämpligast kan tillgodoses utredas av socialtjänsten.

3.2 Stöd till föräldrar, vårdnadshavare m.fl.

Omvårdnaden av barn med funktionsnedsättning kan vara mer omfattande än vad som är att betrakta som ”normalt” föräldraansvar enligt 6 kap 2 § FB. Det stöd och den omvårdnad en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser. Med hänsyn till barnets bästa är det viktigt att beakta föräldrars eller anhörigas behov av stöd och avlastning, bland annat för att få möjlighet till avkoppling och att kunna uträtta sysslor utanför hemmet. Behovet av avlastning och rekreation kan variera över tid och se olika ut hos olika föräldrar. Behovet ska därför bedömas individuellt. Om föräldrarna har fler barn ska även deras behov vägas in i bedömningen.

3.3 Våld i nära relation

Socialtjänsten är skyldig att utreda behov av stöd och hjälp för den som utövat eller utsatts för våld i nära relation. Våld kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt, socialt och ekonomiskt samt eftervåld. Det är av största vikt att alla medarbetare inom socialtjänstens verksamheter vågar se, fråga och agera. Den enskilde och dennes eventuella barn kan vara i behov av stöd från kommunens socialtjänst. Socialtjänsten ska särskilt beakta barn som upplevt våld samt andra särskilt utsatta grupper. Den enskildes behov av skydd ska vara avgörande i bedömning om skyddat boende till den som utsatts för våld i nära relation. När barn med funktionsnedsättning befinner sig på skyddat boende krävs även att barnets behov utifrån dess funktionsnedsättning beaktas.

3.4 Förebygga vräkning

En hyresvärd är skyldig att meddela socialtjänsten när en hyresgäst blir uppsagd och vad som är anledningen till detta. Under den så kallade ”återvinningsfristen” på tre veckor har socialtjänsten – i de fall det handlar om utebliven hyra – möjlighet att betala eller ställa säkerhet för att återvinna hyresrätten och därmed förhindra ett utslag från den summariska processen.

Socialtjänsten är skyldig att utan dröjsmål inleda utredning om vad som kommit till kännedom och som kan föranleda någon åtgärd. Det är viktigt att omedelbart kontakta hyresgästen som riskerar vräkning för att skaffa sig kunskap om det finns behov av socialtjänstens insatser.

3.5 Skadligt bruk och beroende

Personer som omfattas av LSS kan samtidigt ha ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar. Ett sådant bruk kan påverka den enskildes hälsa, delaktighet, självbestämmande och möjlighet att tillgodogöra sig insatser enligt LSS. Socialtjänsten ska uppmärksamma behov av stöd och samverkan kring dessa frågor samt verka för att den enskilde får tillgång till adekvat vård och behandling. Insatser enligt LSS ska inte begränsas eller nekas enbart på grund av ett skadligt bruk eller beroende, utan bedömningen ska utgå från den enskildes funktionsnedsättning och behov av stöd. Samverkan med socialtjänstens verksamheter samt hälso- och sjukvården för skadligt bruk och beroende, samt andra berörda aktörer ska ske när det behövs för att säkerställa ett samordnat och individanpassat stöd.

3.6 Psykisk ohälsa

Personer som omfattas av LSS kan samtidigt ha psykisk ohälsa eller psykiatriska tillstånd som påverkar vardagsfunktion, delaktighet och livskvalitet. Psykisk ohälsa kan innebära ytterligare behov av stöd, samordning och anpassning av insatser enligt LSS. Insatser enligt LSS ska utformas utifrån den enskildes individuella behov, önskemål och förutsättningar och syfta till att främja självbestämmande, delaktighet och goda levnadsvillkor. När det finns behov ska samverkan ske med socialtjänstens övriga verksamheter, hälso- och sjukvården samt andra berörda aktörer för att säkerställa ett samordnat och individanpassat stöd.

4 Insatser enligt 9 § LSS

Den enskilde ska genom insatserna enligt LSS tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS). LSS är en rättighetslag och ska alltid tillämpas i första hand. Den som inte har rätt till insatser enligt LSS kan ha rätt till insatser enligt SoL, där den enskilde genom beviljade insatser ska

tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden. Det är den enskildes behov och inte ekonomi som är avgörande för rätten till insats.

Personer som omfattas av LSS har enligt 7 § LSS rätt till de insatser som framgår av 9 § 1–9 LSS om de behöver sådant stöd och service i sin livsföring samt om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

4.1 Omvårdnad

Omvårdnad ingår i insatserna

- avlösarservice i hemmet
- korttidsvistelse utanför det egna hemmet
- korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet
- boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
- bostad med särskild service för vuxna
- daglig verksamhet

Hjälp med behov som avser omvårdnad ansöks särskilt av den enskilde för insatsen personlig assistans och bedöms utifrån den enskildes grundläggande behov. Med omvårdnad avses praktiska åtgärder för att stödja och hjälpa till med dagliga personliga behov som den enskilde har svårt att klara själv. Hit hör t.ex. hjälp med att äta, att sköta sin hygien, att gå och förflytta sig, att kommunicera med andra liksom personliga inköp. Omvårdnaden ska ges utifrån den enskildes behov. I ansvaret för omvårdnaden ingår också att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan få den hälso- och sjukvård, tandvård samt de hjälpmedel han eller hon behöver. Individuella, psykiska och fysiska behov ska kunna tillgodoses genom omvårdnaden. I insatserna daglig verksamhet, ledsagarservice och bostad för särskild service för vuxna omfattar omvårdnaden även sjukvård upp till sjuksköterskenivå, arbetsterapeut samt sjukgymnast/fysioterapeut.

4.2 Hälso- och sjukvård

Kommunstyrelsen har ansvar för sjukvård upp till sjuksköterskenivå, arbetsterapeut samt sjukgymnast/fysioterapeut. Ansvaret avser följande insatser

- bostad med särskild service för barn och ungdomar
- bostad med särskild service för vuxna
- daglig verksamhet

4.3 Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter

Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatserna

- boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
- bostad med särskild service för vuxna

Syftet är att ge personer med omfattande funktionsnedsättning möjlighet att utifrån egna önskemål kunna ta del av det allmänna fritids- och kulturutbudet utifrån individuella förutsättningar, både som åskådare och som aktiva utövare.

4.3.1 Rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS

Insatsen avser rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder. Rådgivning och annat

personligt stöd är t.ex. kontakt med kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, talpedagog, logoped, arbetsterapeut och dietist. Insatsen kan även utformas som rådgivning och personligt stöd till hela familjen. I Västernorrlands län ges detta stöd i dagsläget enbart av regionen – ofta av habiliteringen.

4.3.2 Biträde av personlig assistent enligt 9 § 2 LSS

Insatsen avser biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap socialförsäkringsbalken. Genom personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att erhålla ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. Stödet ska finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge ökade möjligheter till ett självständigt liv och möjliggöra för den enskilde att som andra i samhället kunna studera, delta i sysselsättning och fritidsaktiviteter, få möjlighet till eget boende med mera. Ansökan om personlig assistans kan göras såväl hos kommunen som hos Försäkringskassan. Vid en ansökan hos socialtjänsten som avser omfattande behov ska ett samarbete inledas med Försäkringskassan. Rätten till personlig assistans bedöms i två steg. Inledningsvis bedöms om den enskilde tillhör personkretsen enligt 1 § LSS och därefter bedöms de grundläggande behoven, d.v.s. behovet av stöd med andning, personlig hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra samt annat stöd som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde. Av utredningen ska framgå hur den enskildes hjälpbehov ser ut för var och en av de fem grundläggande behoven. Den enskilde kan efter individuell prövning vara berättigad till insatsen även om han eller hon inte behöver hjälp med samtliga grundläggande behov. Hjälpbehovets karaktär är avgörande. Om utredningen visar att den enskilde behöver hjälp med de grundläggande behoven kan personlig assistans även beviljas för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Sådana behov kan vara hjälp med att sköta sitt hem, hjälp i arbetet, hjälp att göra sig förstådd och ta emot information, ledsagning och deltagande i fritidsaktiviteter. Att behoven tillgodoses på annat sätt kan innebära att den enskilde får stöd av personal inom skola och barnomsorg, daglig verksamhet eller genom vad som normalt faller under makars ansvar för varandra eller föräldrars ansvar enligt föräldrabalken (1949:381), FB.

Personlig assistans bedöms i första hand utifrån hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den enskilde har ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Personlig assistans bör beviljas i sådan omfattning att den enskildes hela behov av personliga stödinsatser kan tillgodoses. Detta innebär att även sådant stödbehov omfattas som enskilt inte skulle ge rätt till insatsen. En viktig utgångspunkt är att personlig assistans ska vara en sammanhållen insats som ger samordning och kontinuitet och som ska begränsar antalet personer som utför insatsen. Städning, inköp och liknande uppgifter som inte görs tillsammans med den enskilde som ett led i det personliga stödet ska inte tas med vid beräkningen av behovet av personlig assistans.

4.3.2.1 Föräldrar med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är inte en uppgift för förälderns assistent.

4.3.2.2 Personlig assistans i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård

Personlig assistans beviljas inte under tiden som den enskilde är på verksamheten. Personlig assistans ska inte ersätta personal som behövs för att driva en ordinarie verksamhet. Det är den enskildes personliga behov av stöd och hjälp ska tillgodoses av respektive verksamhet. Om barnets behov inte tillgodoses inom ramen för ordinarie verksamhet, är det huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Det kan t.ex. innebära att personaltätheten höjs eller att verksamheten tillförs specialpedagogiskt stöd.

4.3.2.3 Personlig assistans i bostad med särskild service
Personlig assistans kan inte beviljas i bostad med särskild service (9 § p 8 LSS och 9 § p 9 LSS). Boendet ska ha de personalresurser som behövs för att tillgodose den enskildes behov. Personalbrist kan inte lösas genom personlig assistans.

4.3.2.4 Omfattning
Kommunen ansvarar för personlig assistans enligt LSS om antalet assistanstimmar för att tillgodose de grundläggande behoven i genomsnitt inte överstiger 20 timmar i veckan. Försäkringskassan ansvarar för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken då antalet timmar i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan.

Kommunen ska enligt 15 § punkt 8 LSS anmäla till Försäkringskassan om en person antas ha rätt till assistansersättning och informera den enskilde om att ansöka hos Försäkringskassan. I avvaktan på beslutet ska kommunen tillgodose den enskildes behov, om det inte kan tillgodoses på annat sätt.

4.3.2.5 Behov av fler än en assistent samtidigt
Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen har utretts (9 a § LSS). Att möjligheterna ska ha utretts innebär att beslut om bostadsanpassningsbidrag eller en bedömning av arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska bifogas en ansökan om dubbel assistans. Den enskilde behöver inte ha överklagat ett eventuellt avslag för att frågan ska anses tillräckligt utredd. Om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel inte är aktuellt får möjligheterna anses utredda med ett sådant konstaterande. Även läkarintyg ska bifogas till ansökan.

4.3.2.6 Tillfällig utökning
När beviljade assistanstimmar inte täcker behovet av assistans görs en bedömning av den enskildes behov. En tillfällig utökning av personlig assistans kan ske i samband med semesterresa eller sjukdom. Tillfällig utökning hanteras alltid av kommunen. Kommunen ansvarar för merkostnader i samband med ordinarie assistents sjukdom avsett vilken huvudman som beviljat personlig assistans.

4.3.2.7 Åldersgräns
Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar endast om insatsen har bifallits innan den enskilde fyllt 66 år eller om ansökan inkommit till kommunen senast dagen före 66-årsdagen. Insatsen kan efter 65-årsdagen varken utökas eller minskas utan kvarstår på samma nivå. Den enskilde kan däremot efter 66-årsdagen ansöka om andra insatser, såsom hemtjänst.

4.3.2.8 Avgift
Ingen avgift för den enskilde.

4.3.3 Ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS
Ledsagarservice syftar till att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta social isolering. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och utförs av anställd personal. Genom insatsen ges den enskilde möjlighet att t.ex. delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, besöka vänner eller promenera. Några omfattande insatser i assistansliknande former anses inte ligga inom ramen för ledsagarservice. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

I ledsagarservice ingår ingen omvårdnad, men ledsagaren kan bistå med enklare omvårdnad som kan behövas i samband med insatsen, exempelvis toalettbesök, måltidsstöd eller av- och påklädning.

4.3.3.1 Omfattning
Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen. Vid bedömningen av behovet av ledsagarservice till barn ska biståndshandläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder. Beslut om ledsagarservice fattas för antal timmar per vecka med ett maximalt antal timmar per år. Syftet med beslutets utformning är att den enskilde ska ges möjlighet till större självbestämmande kring sin insats. Timmarna per vecka kan nyttjas efter egen önskan så länge det maximala antalet timmar per år inte överskrids.

I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § p 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § p 9 LSS) ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Den enskildes behov av individuellt anpassad ledsagning ska normalt tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen, men i undantagsfall kan det finnas situationer där det finns skäl att bevilja insatsen ledsagning.

4.3.3.2 Avgift
Ingen avgift för den enskilde. Den enskilde betalar sina egna omkostnader. Ersättning för ledsagares omkostnader utgår enligt Kommunstyrelsens ersättning till utförare.

4.3.4 Biträde av kontaktperson enligt 9 § 4 LSS
Den som har behov av stöd för att kunna ha sociala kontakter och för att kunna delta i t.ex. föreningslivet kan ansöka om biträde av kontaktperson. Kontaktpersonen ska öka möjligheterna till ett självständigt liv och motverka isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen ges som ett icke-professionellt stöd och innehåller ingen omvårdnad. En kontaktperson är ingen legal företrädare och kan inte företräda den

enskilde. Vid bedömning av den enskildes behov ska hänsyn tas till den enskildes sociala nätverk. Avsikten med insatsen är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Det finns ingen åldersgräns i lagen men insatsen är i första hand aktuell för ungdomar och vuxna då syftet är att bryta isolering. Vid bedömningen av behovet av kontaktperson till barn ska biståndshandläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder.

4.3.4.1 Omfattning
Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen.

4.3.4.2 Kontaktperson och bostad med särskild service
I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § p 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § p 9 LSS) ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Även om den enskilde bor i någon av dessa boendeformer kan kontaktperson beviljas efter individuell prövning om det finns skäl för ett kompletterande stöd.

4.3.4.3 Avgift
Ingen avgift för den enskilde. Den enskilde betalar sina egna omkostnader.

Kontaktpersonens arvodes- och omkostnadsersättning sker enligt rekommendationer från Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

4.3.5 Avlösarservice i hemmet enligt 9 § 5 LSS
Avlösarservice i hemmet innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga. Insatsen utförs i hemmet och dess närmiljö. Avlösarservice kan ges både som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Genom insatsen ska anhöriga få möjlighet till rekreation, att ägna sig åt syskon, kunna uträtta sysslor utanför hemmet och kunna delta i utbildning samt behandling. Det ingår

inte i avlösarens uppgift att sköta andra barn i familjen eller att sköta hushållssysslor. Insatsen kan inte användas med syfte att underlätta anhörigs yrkesutövning. Familjehemsföräldrar har också rätt till avlösarservice om behov finns och det inte tillgodoses på annat sätt. Vid bedömningen av behovet av insatsen ska biståndshandläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder.

4.3.5.1 Omfattning

Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och med stor flexibilitet. Den bör vara tillgänglig under dagtid, kvällar och nätter samt under helger.

4.3.5.2 Avgift

Ingen avgift för den enskilde.

4.3.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt 9 § 6 LSS

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på ett korttidshem, hos en korttidsfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan dels syfta till att anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet, dels tillgodose behov av miljöombyte och rekreation samt ge möjlighet till personlig utveckling. Insatsen ska kunna användas som ett led i att bryta ett ensidigt beroendeförhållande mellan barn och familj samt som en förberedelse för att flytta till ett eget boende. Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. För små barn bör insatsen avlösarservice i hemmet övervägas som förstahandsval, alternativt korttidsvistelse i form av korttidsfamilj.

4.3.6.1 Omfattning

Korttidsvistelsen bör kunna erbjudas både som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta situationer. Den bör vara tillgänglig under såväl dagtid som under kvällar, nätter och helger.

4.3.6.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde, eller föräldrarna om det gäller ett barn, står själv för fickpengar och egna kostnader under korttidsvistelsen. Måltidsavgift debiteras enligt fastställd taxa.

4.3.7 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet enligt 9 § 7 LSS

Insatsen ger ungdomar över 12 år rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov och studiedagar. Syftet med korttidstillsyn är att erbjuda meningsfull fritidssysselsättning i anslutning till skoldagen och under lov när föräldrar yrkesarbetar, studerar eller då andra skäl föreligger exempelvis som ett led i att bryta social isolering. Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara varierande och bör kunna utformas med utrymme för individuella lösningar.

4.3.7.1 Omfattning

Beslut om korttidstillsyn fattas från och med den 1 juli från det år som den unge fyller 13 år. Insatsen kan beviljas till och med att ungdomen går ut gymnasiet.

4.3.7.2 För barn och ungdomar i bostad med särskild service

Korttidstillsyn ska i första hand tillgodoses inom ramen för boendet. Om det av pedagogiska och/eller sociala skäl krävs något annat än vad boendet kan erbjuda kan insatsen vara aktuell.

4.3.7.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Måltidsavgift debiteras enligt fastställd taxa.

4.3.8 Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS

Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet kan endast vara aktuellt för barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar. Insatsen ska ses som ett komplement till boende i föräldrahemmet. Insatsen ska noggrant övervägas eftersom den kan medföra stora förändringar för den enskilde. Komplexa bedömningar kan nödiggöra samråd med andra avdelningar inom kommunstyrelsen för att säkerställa barnets bästa. Vid oro för barn ska anmälan göras. Oavsett boendeform ska insatsen ge goda förutsättningar för barnets eller den ungas känslomässiga och sociala utveckling. Barnet ska ges möjlighet att etablera en nära och stadigvarande kontakt med några få vuxna personer och i en trygg och konstant omgivning. Bostad med särskild service för barn och ungdomar riktar sig till barn med behov av speciellt stöd. Det är ofta fråga om att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov. I en bostad med särskild service bor barn eller ungdomar tillsammans med personal dygnet runt.

Boende i elevhem kan beviljas barn och ungdomar som på grund av sin skolgång måste bo utanför föräldrahemmet och som har ett särskilt behov av tillsyn och omsorg.

Familjehem innebär att barnet, på begäran av vårdnadshavaren, bor hos en annan familj än den ursprungliga.

4.3.8.1 Omfattning

Insatsen omfattar barn och ungdomar till dess att deras skolgång inom det allmänna skolväsendet upphör.

4.3.8.2 Avgift

Föräldrar är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden enligt 20 § LSS.

4.3.9 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 9 LSS

Insatsen avser bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna. Insatsen reglerar rätten för vuxna med funktionsnedsättning att få en lämplig och individuellt anpassad bostad med olika grad av service. Bostad med särskild service kan bli aktuellt då den enskilde trots stöd inte klarar ett ordinärt boende. Boendet sker i egna fullvärdiga lägenheter. Annan särskilt anpassad bostad är en bostad med en viss grundanpassning i ett vanligt bostadsområde. I boendet finns ingen fast personalbemanning. Kompletterande stöd och service kan ges enligt LSS eller annan lagstiftning. Servicebostad är en bostad med god tillgänglighet där service och omvårdnad kan ges dygnet runt av personal i den omfattning den enskilde behöver. Servicebostad kan vara en lämplig mellanform av bostad mellan ett helt självständigt boende i egen lägenhet och en lägenhet i en gruppbostad. Gruppbostad är en bostad med gemensamma utrymmen där service och vård kan ges alla tider på dygnet. Gruppbostad är tänkt för personer med ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig.

4.3.9.1 Omfattning

Beslut om bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad är i normalfallet en långsiktig insats.

4.3.9.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri men den enskilde ansvarar för kostnader för mat, uppehälle och hyra.

4.3.9.3 Ersättning
Den enskilde har rätt att ansöka om kommunalt bostadstillägg (KBF).

4.3.10 Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder enligt 9 § 10 LSS
Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig kan beviljas till personer som omfattas av personkrets 1 och 2. Insatsen kan även beviljas personer över pensionsålder för att motverka passivisering och isolering. Insatsen innebär en individuellt anpassad sysselsättning. Syftet är att den enskilde ska få en meningsfull daglig aktivitet utanför det egna hemmet. Den enskilde ska genom insatsen ges möjlighet till personlig utveckling och insatsen ska främja delaktighet i samhället.

4.3.10.1 Omfattning
Omfattningen av daglig verksamhet utgår från den enskildes behov.

4.3.10.2 Avgift
Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar kostnad för måltid.

4.3.10.3 Ersättning
Personer som har daglig verksamhet beviljat erhåller habiliteringsersättning från kommunen.

4.4 Stöd och avlastning
Kommunstyrelsen ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som stödjer en närstående som har funktionshinder (5 kap 10 § SoL). Syftet är framför allt att minska anhörigas fysiska och psykiska belastning. Genom stödet ska anhöriga få en förbättrad livssituation så att risken för ohälsa minskas. Anhörigas behov av stöd eller avlastning ska uppmärksammas på ett tidigt stadium i ärenden som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Följande insatser kan ge stöd och avlastning även till den enskildes anhöriga:

- avlösarservice i hemmet
- korttidsvistelse utanför det egna hemmet
- korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet
- ledsagarservice
- daglig verksamhet (kan indirekt ge stöd och avlastning)

Anhörigstödjare finns för den som bor i Ånge kommun och som stödjer en närstående. Anhörigstöd består av informerande och vägledande information, föreläsningar och inbjudan till mötesplatser/grupper där den anhörige får träffa och samtala med andra anhöriga. Information om anhörigstödets verksamhet finns på kommunens webbplats.

4.5 Kommunstyrelsens ansvar
Utöver insatserna enligt 9 § LSS ansvarar Kommunstyrelsen för nedanstående punkter. (15 § LSS, SFS 2012:961, SFS 2012:930 Lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade).

1. fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är,
2. verka för att personer som anges i 1 § får sina behov tillgodosedda,
3. informera om mål och medel för verksamheten enligt denna lag,
4. medverka till att personer som anges i 1 § får tillgång till arbete eller studier,
5. verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för personer som anges i 1 §,

6. anmäla till överförmyndaren dels när en person som omfattas av 1 § kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra,
7. samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder,
8. anmäla till Försäkringskassan när någon som har ansökt om biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt 9 § 2 kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken,
9. underrätta Försäkringskassan när någon som får assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken beviljas boende med särskild service, daglig verksamhet, barnomsorg eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans,
10. anmäla till Försäkringskassan om det finns anledning att anta att assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken används för annat än köp av personlig assistans eller kostnader för personliga assistenter, och
11. anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det finns anledning att anta att en tillståndshavares lämplighet för att bedriva verksamhet med personlig assistans kan ifrågasättas.

5 Genomförande och uppföljning av insats

5.1 Verkställande av beslut

När den enskilde blivit beviljad insatsen anges i beslutet om detta gäller tills vidare eller under en begränsad period. I beslutet anges också tid för uppföljning. Vid förändring av de förutsättningar som legat till grund för beslutet kan en omprövning av beslutet ske.

Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatsernas utförande som ges enligt lagen.

Vid avslag på ansökan eller om den enskilde inte är nöjd med beslutet kan den enskilde vända sig till handläggaren på kommunen för att få en eventuell ändring på beslutet innan den enskilde överklagar beslutet till Förvaltningsrätten. Ett beslut ska alltid kommuniceras innan det avgörs i enlighet med Förvaltningslagen.

5.1.1 Allmänna krav på insatserna

Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov och utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

God kvalitet

Verksamheten ska vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Den enskildes integritet måste respekteras i alla situationer och vid alla tillfällen, oberoende av den enskildes förmåga och hjälpbehov. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. I verksamheten ska det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges.

Insatserna ska vara lättillgängliga

Insatserna enligt LSS ska utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem. Kravet på tillgänglighet uttrycks på ett tydligt sätt i förarbetena. Insatserna ska utformas enligt närhetsprincipen som blir en central utgångspunkt i det kommunala planeringsarbetet. För att

insatserna ska kunna vara tillgängliga krävs att kommunen fortlöpande följer upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är. Tillgänglighet handlar också om den form av anpassning som alla människor, oberoende av stöd- och vårdbehov, har rätt till, t.ex. en bostad med god tillgänglighet och god standard i en miljö som ger förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

5.2 Uppdrag till utföraren

När beslut om insats är fattat ska insatsen påbörjas av en utförare. Utföraren kan vara en verksamhet inom kommunens egen organisation eller en verksamhet tillhandahållen av en privat leverantör. De uppgifter som behövs för att insatsen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och säkert sätt lämnas vid uppdrag av insats till den utförare som ska genomföra beviljad insats.

5.3 Valfrihet

Ett beslut om insats ska verkställas omedelbart. Finns det skäl till att en beviljad insats inte verkställs som planerat ska detta dokumenteras. Kommunsstyrelsenen ska säkerställa att insatsen verkställs. Icke verkställda beslut ska rapporteras till kommunfullmäktige och Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

5.4 Genomförande av insats

Insatserna ska anpassas till den enskildes aktuella förutsättningar och behov.

5.4.1 Genomförandeplan

Hur ett beslut om insatser ska genomföras dokumenteras i en genomförandeplan. En genomförandeplan ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Genomförandeplanen utformas av utföraren tillsammans med den enskilde utifrån Kommunsstyrelsenens beställning av insats. Planen ska vara godkänd av den enskilde och innehålla mål för planerad insats utifrån den enskildes behov. Genomförandeplanen ska användas vid pågående insatser samt vid uppföljning och utvärdering.

5.4.2 Individuell plan enligt 10 § LSS

I samband med att en insats enligt LSS beviljas ska den enskilde erbjudas att en s k individuell plan med beslutade och planerade åtgärder upprättas i samråd med honom eller henne (10 § LSS). Den enskilde kan när som helst efter beviljande av insats begära att en plan upprättas. Planen ska även innehålla de åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller regionen. Planen ska uppdateras fortlöpande och minst en gång om året. Syftet är att ge den enskilde inflytande över de insatser som planeras och en överblick över när olika insatser ska komma ifråga.

5.4.3 Samordnad individuell plan

Kommuner ska tillsammans med regionen upprätta samordnad individuell plan (SIP) när den enskilde har behov av insatser från både Kommunsstyrelsenen och hälso- och sjukvården (10 kap 8–9 §§ SoL, 3 f § HSL). Den enskilde behöver samtycka till att planen upprättas. Både Kommunsstyrelsenen och regionen kan initiera en SIP men det är den enskilde som bestämmer vilka aktörer som får sammankallas till mötet. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål. I planen ska det uppges

- vilka insatser som behövs
- vilka insatser respektive huvudman ska svara för
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller regionen
- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen

5.5 Uppföljning

Alla insatser ska följas upp tillsammans med den enskilde. Vid uppföljning är det viktigt att den enskildes och/eller legala företrädares synpunkter kommer fram. Varje beslut om insats ska följas upp och utvärderas minst en gång per år eller vid förändringar. För barn och ungdom upp till 18 års ålder sker uppföljning av insats minst var sjätte månad. Uppföljningen ska dels ge den enskilde och dennes legale företrädare möjlighet att uttrycka sina åsikter om insatsen, dels se till att målet med insatsen uppnås.

5.6 Förhandsbesked

Ansökan om förhandsbesked kan göras av en person som önskar flytta till en annan kommun (16 § LSS). Förhandsbeskedet ger svar på om en person har rätt till sökt insats enligt LSS när personen flyttat till kommunen. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas enligt samma villkor som om den enskilde redan var bosatt i kommunen. Skälen till varför den enskilde vill flytta saknar betydelse. Vid ansökan om förhandsbesked ska en utredning genomföras där det framgår vilken insats ansökan om förhandsbesked avser, om den enskilde tillhör personkretsen och om han eller hon har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet omfattar blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

6 Övrigt

6.1 Brukarundersökningar SKR

SKR stöttar kommuner och privata utförare i arbetet med brukarundersökningar. Undersökningarna ger brukare en möjlighet att framföra sina åsikter så att kommuner får mer kunskap för att arbeta vidare med utveckling av verksamheten. Brukarundersökningar genomförs inom utförarverksamheter inom funktionshinderområdet, placerade barn och unga, öppna insatser inom social barn- och ungdomsvård och myndighetskontakten inom individ- och familjeomsorg samt funktionshinderområdet. Brukarundersökningar kommer att genomföras i Ånge kommun vartannat år från och med hösten 2025.

6.2 Systematisk uppföljning

I och med nya socialtjänstlagen som trädde i kraft 1 juli 2025 ställs krav att kommunerna skall arbeta med systematisk uppföljning. Det är av vikt att kvaliteten i socialtjänstens verksamheter systematiskt och fortlöpande utvecklas och följas upp för att uppnå målen att skapa träffsäkra insatser och bidra till jämlika och jämställda levnadsvillkor. Verksamheten kommer under 2025 att ansluta till den nationella uppföljning för socialtjänstens område (NUSO) som omfattar barn och unga, vuxna samt insatser till personer med funktionsnedsättning. NUSO har sedan 2023 bedrivits inom området barn och unga.

6.2.1 NUSO vuxen

Från och med 2025 kommer Ånge kommun att delta i den nationella uppföljningen av socialtjänsten (NUSO) för område Skadligt bruk och beroende, Ekonomiskt bistånd, Våld i nära relation, Socialpsykiatri samt Funktionshinder barn och vuxna (SoL och LSS). NUSO har tidigare år genomförts och fortsätter att genomföras inom område Barn och unga.

NUSO Vuxen kommer följa upp:

- Utredningar, insatser och resultat av insatser
- Insatser utan biståndsprövning

Studien kan bland annat ge kunskap om:

- Vilka grupper socialtjänsten når
- Om det finns skillnader i bedömning, insatser och resultat av insatser för olika grupper (kön, ålder, bakgrund mm)
- I vilken omfattning invånare tar del av ej biståndsbedömda insatser

Utöver NUSO kommer Individ- och familjeomsorgen att regionalt följa upp socialtjänsten, likt NUSO, detta för att ge en regional bild över hur länet arbetar med målgruppen funktionshinder och som omfattas av insatser enligt LSS. Det är även av vikt att socialtjänsten arbetar med målgruppsanalyser för att skapa en bild av målgruppen som får insatsen och hur resultatet av insatserna blir.

6.2.2 Kvalitetsgranskning

Från och med andra kvartalet år 2025 genomförs kvalitetsgranskning efter avslutad insats en gång per kvartal, dvs fyra gånger per år. Vid varje kvartal väljs 4–6 avslutade insatser ut för kvalitetsgranskning. Rutin och process för kvalitetsgranskning finns i socialtjänstens kvalitetsledningssystem. Kvalitetsgranskningen är i linje med den nya socialtjänstlagens intention, att främja delaktighet, uppföljning och kvalitet i insatserna som kommunen erbjuder.

6.3 Yrkesresan funktionshinder för utförare och myndighet

Ånge kommun är en del av Yrkesresan som är ett nationellt koncept för kompetensutveckling inom landets kommuner. Det finns flera Yrkesresor, *barn och unga, funktionshinder för utförare, äldreomsorg, skadligt bruk och beroende samt funktionshinder myndighet.* Yrkesresan ägs av Sveriges kommuner och regioner (SKR) och bedrivs i projektform 2022-2028 med diskussion om förlängning. Under 2024 startade Yrkesresan funktionshinder för utförare upp i Ånge kommun och samtliga medarbetare anställda inom Stöd och omsorg skall delta, med undantag för vikarier. Kurser samordnas och genomförs kontinuerligt till både chefer och medarbetare, både lokalt, regionalt och nationellt. Yrkesresan är en viktig del i arbetet med att bygga framtidens socialtjänst.

6.4 Socialtjänstens kvalitetsledningssystem

Socialtjänstens kvalitetsledningssystem är ett stöd för att säkerställa god kvalitet, rättssäkerhet och likvärdiga arbetssätt inom verksamheten. Systemet innehåller processer, rutiner, riktlinjer och andra styrande dokument som beskriver vad som ska göras, hur det ska göras och vem som ansvarar för olika delar av verksamheten. Kvalitetsledningssystemet utgör en del av det systematiska kvalitetsarbetet och syftar till att verksamheten fortlöpande ska utvecklas, följas upp och förbättras i enlighet med gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).